

Pielgrzymka na Kresy Wschodnie Rzeczypospolitej w 100. rocznicę Odzyskania Niepodległości Polski - sprawozdanie

Członkowie Stowarzyszenia Wychowanków SGGW uczestniczyli w pielgrzymce do miejsc polskich korzeni niepodległości na Kresach (obecnie na terytorium Ukrainy) dla uczczenia 100 letniej rocznicy Odzyskania Niepodległości Polski oraz pamięci w setną rocznicę urodzin abp Ignacego Tokarczuka. Organizatorem pielgrzymki był Klub Inteligencji Katolickiej i Stowarzyszenie Pamięci Polskich Termopil i Kresów w Przemyślu.

Uczestnikami czterodniowej wyprawy w dniach 26 – 29 kwietnia 2018 r. było około 50 osób z całego kraju. Przewodnikiem po dawnych polskich terenach był kresowianin, Pan Stanisław Szarzyński – Prezes Stowarzyszenia Pamięci Polskich Termopil i Kresów im. ks. Bronisława Mireckiego oraz Klubu Inteligencji Katolickiej w Przemyślu, który opowiadał nam o utraconych polskich ziemiach, kościołach, pałacach, dworach i mieszkających tam znakomitych ludziach tworzących nasze dziedzictwo narodowe i historię.

W pielgrzymce uczestniczyło pięciu księży, którzy współpracowali lub zostali wyświęceni przez abp Ignacego Tokarczuka. Duchowym przewodnikiem był ks. prałat Stanisław Czenczek, kapelan Klubu Inteligencji Katolickiej i Stowarzyszenia Pamięci Polskich Termopil i Kresów w Przemyślu. Towarzyszyła nam dziennikarka z radia Rzeszów zajmująca się tematyką kresów. Informacje z naszej wyprawy przekazywała na bieżąco radiosłuchaczom.

Byliśmy w ponad 15 miejscowościach, które w ciągu wieków odgrywały niezwykle istotną rolę w polskiej historii i kulturze. Z tych terenów wywodziła się plejada znanych postaci: polityków, wodzów, duchownych, literatów, artystów, naukowców, ziemian.

1. **Mościska** – 17 km od granicy z Polską. Na miejscowym cmentarzu zapaliliśmy znicze na grobach polskich żołnierzy ze zgrupowania gen. Kazimierza Sosnkowskiego poległych we wrześniu 1939 r. w walce z Niemcami w okolicach Lwowa. W listopadzie 2015 roku zostali oni ekshumowani ze zbiorowych grobów.

2. **Złoczów** – miasto przez lata związane z rodziną Sobieskich. Zwiedziliśmy kościół w Złoczowie, proboszczem w latach 1938 – 1992 był ks. Jan Cieński potajemnie wyświęcony na biskupa w 1962 r. przez Papieża, na prośbę kard. Stefana Wyszyńskiego. W złoczowskim kościele uczestniczyliśmy we mszy św. koncelebrowanej przez księży w intencji śp. bp Jana Cieńskiego i śp. abp Ignacego Tokarczuka.

Następnie udaliśmy się na Zamek Sobieskich, później na złoczowski cmentarz, aby zapalić znicze na grobie bp J. Cieńskiego oraz przy mauzoleum „22 Orłąt Złoczowskich” torturowanych i zamordowanych przez Ukraińców w 1919 roku. Modliliśmy się w miejscu spoczynku ofiar ludobójstwa NKWD dokonanego w złoczowskim więzieniu w czerwcu 1941 r. Wśród zamordowanych 611 osób (Polacy, Ukraińcy i Żydzi) był dziadek ks. abp Mieczysława Mokrzyckiego. To ze Złoczowa pochodzi amerykański noblista Roald Hoffmann czy autor słów hymnu izraelskiego, legendarny obrońca polskiego wybrzeża płk Stanisław Dąbek czy inny słynny dowódca Wojska Polskiego, Jan Thullie oraz wielu innych znakomitych absolwentów Liceum w Złoczowie jak Mieczysław Gulin, który w obozie w Kozielsku stworzył z Michałem Siemiradzkim (bratankiem malarza Henryka Siemiradzkiego) kultowy obraz Matki Boskiej Kozielskiej.

3. **Tarnopol** – stolica Podola, miasto założył w 1540 roku hetman Jan Amor Tarnowski. Właścicielami Tarnopola były rody o dużym znaczeniu politycznym: Zamoyscy, Sobiescy, Potoccy. Z Tarnopola wywodzi się prof. Kazimierz Michałowski, tam ukończył gimnazjum, studia we Lwowie na Uniwersytecie Jana Kazimierza.

4. **Haluszczyńce** – na miejscowym cmentarzu zapaliliśmy znicze na grobie ks. Bronisława Mireckiego, Patrona Stowarzyszenia Pamięci Polskich Termopil i Kresów w Przemyślu. Ks. Bronisław Mirecki w wieku 16 lat, jako ochotnik walczył z bolszewikami w sierpniu 1920 r. pod Zadwórzem. Był jednym z 12 ocalałych w bitwie, gdzie poległo 318 „Orłąt Lwowskich”.

Na grób ks. Bronisława Mireckiego pojechaliśmy z Marią Krych – Prezes Towarzystwa Kultury Polskiej w Podwołoczyskach. W siedzibie Towarzystwa Kultury Polskiej przekazaliśmy paczki z pomocą charytatywną zamieszkałym tam Polakom. Byliśmy na moście nad rzeką Zbrucz w Podwołoczyskach, gdzie do wojny w 1939 r. była granica Rzeczypospolitej Polskiej z Rosją.

5. **Łubianki Wyższe** – miejsce urodzenia abp Ignacego Tokarczuka. Pozostała tylko kapliczka z figurką Matki Bożej wybudowana przez Marią i Szymona Tokarczuków na 10 urodziny Ignacego, jako wotum wdzięczności rodziców za życie i zdrowie syna. Wcześniej trzy córki M. i S. Tokarczuków zmarły. Przy kapliczce złożyliśmy kwiaty, zapaliliśmy znicze i pomodliliśmy się w intencji śp. abp Ignacego Tokarczuka.

6. **Zbaraż** – znany z bohaterskiej obrony w 1649 roku przed siłami kozacko-tatarskimi, siedziba rodzin Zbaraskich i Wiśniowieckich. W kościele w Zbarażu odbyła się msza św. koncelebrowana w intencji pielgrzymki. Do tego kościoła uczęszczał młody Ignacy Tokarczuk z rodzicami. Po wyświęceniu na kapłana odprawił swoją mszę św. prymicyjną w dniu 28.06.1942 r.

7. **Wiśniowiec** – zwiedziliśmy Pałac Wiśniowieckich i Mniszków (w tamtych czasach był najznakomitszą barokową rezydencją na Wołyniu) z parkiem krajobrazowym. Wewnątrz wiszą portrety króla Władysława IV, księcia Stanisława Poniatowskiego, króla Jana III Sobieskiego bez informacji o nich, czyli o ich narodowości, stanie i znaczeniu dla Polski. Na murze pałacu znajduje się tablica z napisem po ukraińsku „pamiętka architektury z XIV-XX w., nr 663”.

8. **Krzemieniec** – odwiedziliśmy miasto rodzinne Julisza Słowackiego, Liceum Krzemienieckie do którego uczęszczał, Muzeum poświęcone Jego pamięci. Krzemieniec nazywany Wołyńskimi Atenami ze względu na słynną na całą Europę szkołę powołaną do życia dzięki wizji Tadeusza Czackiego i zaangażowaniu licznych mecenasów wśród największych rodów Czartoryskich, Sanguszków, Rzewuskich, Sapiehów, Wiśniowieckich ale i wśród drobnej szlachty. Nowoczesny ośrodek dydaktyczno-naukowy z licznymi pracownikami naukowymi, obserwatorium astronomicznym i biblioteką liczącą ponad 50 tys. Tomów, ściany uczelni zdobiły dzieła sztuki, które miały kształtować gust uczniów (wśród nich obrazy takich mistrzów jak Rafael Santi i Leonardo da Vinci). Dzięki profesorowi z Innsbrucka Wilibaldowi Besser przy liceum powstał największy w Europie ogród botaniczny z 12 tysiącami gatunków roślin, na których przeprowadzano eksperymenty w celu uzyskania jak najlepszych odmian.

9. **Podkamień** – w Podkamieniu w dniach 12 – 16 marca 1944 r. mord około 600 Polaków ukrywających się w klasztorze dokonała UPA przy pomocy 4 pułku policji SS złożonego z ukraińskich ochotników. W maju 2012 r. po wieloletnich staraniach potomków ofiar nastąpiło odsłonięcie i poświęcenie pomnika upamiętniającego ofiary zbrodni. Pomnik składa się z sześciu tablic z nazwiskami ofiar zbrodni (władze ukraińskie nie pozwoliły wymienić wszystkich) oraz granitowego krzyża z godłem Polski i napisem „Pamięci mieszkańców Podkamienia i okolic, którzy zginęli w marcu 1944 r.”. Przy pomniku pamięci zamordowanych Polaków uczestniczyliśmy w Mszy św. koncelebrowanej przez naszych księży w intencji zamordowanych mieszkańców. W Podkamieniu mieszkał Leopold Buczkowski (wybitny polski pisarz, malarz, grafik). Po napadzie ukraińskich nacjonalistów wraz żoną wyjechał do Warszawy.

W programie pielgrzymki była Huta Pieniacka. Miała odbyć się Msza Św. przy pomniku zagłady ponad 1000 mieszkańców tej miejscowości. Z przyczyn od nas niezależnych niestety nie pojechaliliśmy.

10. **Busko** – po zwiedzeniu kościoła udaliśmy się z ks. proboszczem Janem Stachurą na miejscowy cmentarz, by pomodlić się przy grobach Obrońców Rzeczypospolitej z 1920 r., którzy polegali w bitwie z bolszewikami.

11. **Żółkiew** – miasto ufundował w 1597 r. hetman Stanisław Żółkiewski. Zwiedziliśmy kolegiatę św. Wawrzyńca, znajdują się w niej grobowce Żółkiewskich i Sobieskich. Tym dwóm rodom miasto zawdzięcza swoją dawną świetność.

Na ścianie kolegiaty wisiały zamówione przez króla Jana III Sobieskiego wielkie obrazy batalistyczne symbolizujące chwałę polskiego oręża: Bitwa pod Wiedniem, Sobieski pod Chocimiem oraz Sobieski pod Wiedniem i Parkanami. Obrazy te zostały wywiezione i znajdują się w innych miejscach Ukrainy.

12. **Podhorce** – zwiedziliśmy zamek wybudowany dla hrabiego Stanisława Koniecpolskiego w poł. XVII w – jedną z piękniejszych rezydencji na Kresach Rzeczypospolitej. Następnymi właścicielami byli synowie króla Jana III Sobieskiego, w 1718 r. nabyli go Rzewuscy i rozbudowali.

13. **Lwów** – pojechaliśmy na Cmentarz Łyczakowski (jedna z najstarszych nekropolii w Europie), gdzie znajduje się panteon luminarzy polskiej kultury, nauki, sztuki, polityki, przemysłu, handlu, rolnictwa itp. Idąc do mauzoleum Obrońców Lwowa mijaliśmy piękne groby największych Polaków i zasłużonych obywateli miasta. Odwiedziliśmy groby wielu z nich, m.in. poety Seweryna Goszczyńskiego, Karola Szajnochy, Artura Grottgera, Marii Konopnickiej i pochowanego w grobowcu Riedlów Stefana Banacha. W Kaplicy Obrońców Lwowa księża odprawili Mszę św. w intencji poległych w obronie Lwowa w latach 1918-1920. Po Mszy św. złożyliśmy kwiaty i zapalone znicze na głównym grobie „Orląt Lwowskich”. Za obronę miasta Lwowa przed Ukraińcami polegli żołnierze otrzymali polskie odznaczenie wojskowe – Krzyż Obrony Lwowa. Na tablicach z nazwiskami poległych żołnierzy i otrzymanym przez nich odznaczeniem pozostało słowo Krzyż. Słowa „Obrony Lwowa” zostały wymazane z płyty z nakazu państwa ukraińskiego.

14. **Komarno** – w powrotnej drodze do Polski zwiedziliśmy popadający w ruinę polski Kościół z połowy XVII wieku fundacji rodziny Lanckorońskich. Kościół ten został zabrany Polakom przez grekokatolików, którzy mają dwie cerkwie. Polacy zmuszeni są modlić się w Kaplicy Grobowej na miejscowym zabytkowym cmentarzu, gdzie wśród starych nagrobków stoi pomnik Poległych Legionistów w latach 1914 – 1916. Jest też Kwaterna 100 ofiar niemieckiego nalotu we wrześniu 1939 r. na sąsiednią miejscowość Buczały. Po modlitwie i złożeniu zniczy przy Pomniku Legionistów udaliśmy się do Rumna.

15. **Rumno** – w nocy z 2 na 3 czerwca 1944 r. ukraińscy nacjonałiści zamordowali 40 mieszkańców wsi Rumno i okolic, w tym 5 osób z najbliższej rodziny ś.p. ks Tadeusza Patera (autor książki: Rumno w województwie lwowskim. Księga rodzin polskich w latach 1910–1945, Rzeszów 2011). Na zbiorowej mogile pomordowanych Polaków stanął pomnik w formie krzyża dzięki staraniom ks. Tadeusza Patera. Na tablicy przy krzyżu umieszczono napis: „Pamięci Polaków mieszkańców Rumna, którzy zginęli ofiarną śmiercią latem 1944 roku. W pięćdziesiątą rocznicę tych wydarzeń od pamiętających i wdzięcznych rodaków. Wrzesień 1994 rok”.

Opracowanie: – Hanna Legutowska